MEMÒRIA D'ACTIVITATS DEL CENTRE D'INFORMACIÓ PER A TREBALLADORS ESTRANGERS (CITE) - ANY 2017-

cite
centre d'informació per a treballadors estrangers
CCOO

A) MEMÒRIA DE LES TASQUES D'ASSESSORAMENT A LES OFICINES DEL CITE A CATALUNYA

La xarxa d'oficines del CITE a Catalunya està formada per 30 punts d'atenció, ubicats en locals sindicals o en dependències municipals.

Tenim presència a: Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Rubí, Terrassa, Castellar del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Ripollet, Sant Cugat del Vallès, Gavà, Sant Feliu de Llobregat, El Prat de Llobregat, Molins de Rei, Cornellà de Llobregat, Martorell, Igualada, Manresa, Berga, Vic, Manlleu, Vilafranca del Penedès, Vilanova i la Geltrú, Granollers, Premià de Mar, Mataró, Pineda de Mar, Girona, Lleida, Tàrrega i Tarragona.

1. Visites / usuaris / consultes

Durant l'any 2017, les oficines del CITE a Catalunya han rebut **15.628 visites**. Això ha comportat que s'hagin atès **11.316 persones**, que han plantejat **27.741 consultes**. La mitjana de visites per persona ha estat d'1,38 i la de consultes per visita de 1,8.

Volem destacar l'elevat nombre de visites i de consultes realitzades com a indicador de la feina feta pels nostres assessors i assessores a la xarxa d'oficines del CITE arreu de Catalunya.

En relació amb l'any 2016, s'observa un lleu augment del nombre de persones ateses i de les visites (1 % i 7,5 % respectivament) i, per contra, una reducció del 1,6 % de les consultes.

2. Gènere

Pel que fa a la distribució per gènere, es manté el percentatge de dones ateses, que se situa en el 59 % del total de persones ateses. Volem destacar que en la seva immensa majoria es tracta de dones amb un projecte migratori propi i no de dones reagrupades, especialment en el cas de les dones que provenen d'Amèrica Llatina

3. Tipus de consulta

Les principals consultes realitzades per les persones ateses a les nostres oficines han estat les d'arrelament social (17,2 %), seguides de les targetes comunitàries (15,6 %), la renovació de l'autorització de residència (10,5 %), el reagrupament familiar (9,7 %) i la renovació de l'autorització de treball (8,7 %).

En relació amb la memòria de l'any 2016, s'observa un increment important de les consultes vinculades a l'arrelament social i de les targetes comunitàries. Per contra, es

redueixen les consultes sobre renovació d'autorització de residència, d'autorització de treball i de reagrupament familiar.

L'increment de les consultes sobre targetes de familiars de comunitaris estan vinculades a nous requisits legals establerts en la tramitació d'aquestes autoritzacions, que ja es van fer presents en la memòria de l'any anterior.

D'altra banda, els efectes de la crisi estan clarament darrera de l'elevat nombre de les consultes sobre arrelament social, que posen de manifest l'existència d'un nombre important de persones que porten més de 3 anys en situació irregular i que ja podrien acollir-se a aquest procediment de regularització. Tot i això, la dificultat d'aconseguir un contracte de treball d'un any a jornada completa impedeix a un gran nombre de persones acollir-se a aquest procediment. També l'elevat nombre de demandes de renovacions de les autoritzacions de residència i de treball estan relacionades amb la situació de crisi i les dificultats de trobar una feina, ja que moltes persones no disposen de contracte de treball o no han cotitzat el mínim requerit per poder renovar les seves autoritzacions de treball.

Com es posa de manifest en l'estudi *La situació laboral de la població estrangera a Catalunya. Informe 2016*, elaborat pel Centre d'Estudis i Recerca sindicals de CCOO de Catalunya posà de manifest que la recuperació de l'ocupació entre la població estrangera no afectà la població estrangera fins a l'any 2015 i aquesta ocupació, en el col·lectiu extracomunitari, és especialment precària atès que augmenta la seva temporalitat i la seva irregularitat laboral. Aquestes dades es veuen confirmades en l'informe del 2017 de propera presentació.

Aquesta situació, com hem vist més amunt, té repercussions directes amb les dificultats de renovació o d'accés a la regularitat d'aquelles persones que encara no tenen permisos de llarga durada o es troben sense documentació. Cal recordar que la taxa d'atur de la població estrangera a Catalunya dobla la de les persones amb nacionalitat espanyola.

4. Com s'accedeix al servei?

La majoria de les persones usuàries del CITE (el 45,9 %) han accedit al nostre servei derivades de serveis socials o per un ajuntament. Cal esmentar que les nostres oficines es troben ubicades tant en locals municipals com sindicals. A continuació, es troben les persones que han vingut al CITE recomanades per algun amic o familiar (40,9 %). Això es deu a la llarga trajectòria de la nostra entitat, amb 32 anys de servei continuat a Catalunya, i al gran nombre de persones ateses. La tercera via d'accés a les oficines és la derivació des del mateix sindicat (10,7 %).

5. Principals països d'origen

El cinc primers països per nombre de persones ateses són el Marroc (12,8 %), Colòmbia (7,4 %), Bolívia (6,7 %), Veneçuela (6,5 %) i Hondures (6,5 %). Tanmateix, si tenim en compte el conjunt de persones originàries de països llatinoamericans, aquestes representen més del 50 % del total de persones ateses.

En relació amb el 2016, es manté el Marroc com a primer país d'origen i s'observa un increment significatiu de Veneçuela, vinculat a la situació política i econòmica del país llatinoamericà, i d'Hondures, per la violència estructural del país, increment que ja es va iniciar en anys anteriors.

La major presència de persones procedents de països llatinoamericans també explica el major pes de dones ateses des de fa uns anys. Així, podem veure com el 81 % de les persones ateses enguany d'Hondures han estat dones, com també ho han estat el 71 % de les de Bolívia, el 64 % de les de Veneçuela, el 63 %, i de Colòmbia. En canvi, aquest percentatge baixa al 46 % en el cas del Marroc.

6. Edat / habitatge / estat civil

Pel que fa a l'edat, només destacar que la immensa majoria es troba en edat laboral, encara que també es detecta un increment de les franges de més edat.

D'altra banda, el 68,2 % viu en família. Tanmateix, la família s'ha d'entendre en un sentit més extens que el de la família nuclear, que és la que impera a la nostra societat. Moltes vegades són les dificultats per aconseguir un habitatge en condicions o les dificultats per fer front al pagament del lloguer o la hipoteca el que els porten a compartir l'habitatge.

Pel que fa a l'estat civil, el 37,6 % de les persones ateses estan casades i el 8,4 % són parella de fet, davant del 43,2 % que estan solteres. Aquestes dades, conjuntament amb les vinculades a l'habitatge i l'edat, evidencien l'estabilització dels fluxos migratoris al nostre país.

7. Estudis i coneixement de llengües

El 59,5 % de les persones ateses tenen estudis mitjans, professionals o superiors. El 36,1 % són dones. Malauradament, aquest important potencial social es malbarata, ja que la majoria de les persones estrangeres ocupa llocs de treball de baixa qualificació. A això s'hi sumen les dificultats que tenen aquestes persones per homologar les seves titulacions acadèmiques. Aquesta manca d'homologació comporta moltes vegades dificultats per accedir a cursos de formació ocupacional a persones en atur o optar a ofertes d'ocupació pública.

Pel que fa al coneixement de català i castellà, encara s'observa una gran diferència entre les competències en les dues llengües. Això es deu a l'origen llatinoamericà d'una part molt important dels usuaris, que tenen un bon domini de la llengua castellana, però que, en canvi, mostren importants dificultats en relació amb el català.

Tot i això, en els darrers anys s'ha donat un fort increment de les persones que declaren comprendre el català (63,1 %), davant d'un 26 % que diu que no l'entén. Això es dóna en major mesura entre les dones, ja que moltes d'elles treballen en el servei domèstic o en la cura de persones, cosa que els permet tenir un major contacte amb la llengua catalana.

8. Situació legal

En el 2017 hi ha un important increment, de gairebé 7,5 punts percentuals, de la irregularitat respecte a l'any 2016, que ja representa el 54,6 % del total de persones ateses. Tot sembla indicar que aquest increment, que s'està donant de manera continuada en els darrers anys, està vinculat a les dificultats de moltes persones per renovar les seves autoritzacions a causa de la crisi, i potser a un increment d'arribades per la incipient recuperació econòmica, per també de persones que fugen de situacions de conflicte o de violència estructural..

Per països de procedència, el Marroc és el primer país en el total de persones en situació irregular (el 10,1 %), seguit de Colòmbia (el 8,9 %), Veneçuela (amb el 8,7 %) i Hondures (8 %).

També podem observar com la irregularitat afecta més els homes (58 %) que les dones (52 %), cosa que també estaria vinculada amb la major incidència de l'atur entre els homes i als efectes de la crisi en els sectors, com ara la construcció, que ocupaven especialment homes abans de la crisi. Per la seva part, les dones mantenen uns nivells d'ocupació més elevats (encara que hi ha una disminució important respecte l'any anterior), centrats en el servei domèstic, com veurem a continuació.

9. Situació laboral

Enguany ha continuat reduint-se el nombre de persones que treballen respecte l'any anterior: així s'ha passat del 47,3 % de les persones ateses que treballaven al 2016 al 45,9 % al 2017. Aquest increment del nombre de persones que no treballen s'ha donat de manera sostinguda en els darrers 6 anys, des del 46,1% al 2012 fins al 54,1 % el 2017, un increment percentual de 8 punts.

Per sectors, es mantenen un alts nivells d'ocupació en el servei domèstic (40,5 %), majoritàriament de dones (94 %), i en els altres serveis (22,8 %), amb un 53 % d'ocupació femenina, seguit de l'hostaleria (12,7 %), encara que aquest dos sectors

perden pes respecte a l'any anterior. Després de molts anys, s'observa un increment de l'ocupació en els sectors de la construcció, amb un 6,3 %, industria (7,5 %) i comerç (6,7 %).

El nombre d'homes que no treballa augmenta dins el 58 %, així com també ho fa en el cas de les dones, fins al 51 %.

L'atur afecta especialment el Marroc, que representa el 16 % del total de persones que no treballen, seguit de Veneçuela (8,7 %), Colòmbia (8,3 %), Perú (5,2 %) i Argentina (4,9 %)

10. Treball regular / irregular

Durant l'any 2017 s'ha observat un increment de gairebé 4 punts del treball irregular respecte el 2016, que representa el 58,7 % del total de les persones que treballen.

El treball irregular afecta especialment el sector del servei domèstic, que representa gairebé el 45,2 % del total, i els altres serveis (el 22,5 %). Per tant, afecta especialment les dones.

Per països, afecta especialment Hondures (12,5 %), un col·lectiu altament feminitzat (el 83 % són dones), seguit del Marroc (8,4 %). Colòmbia (7,6 %), Bolívia (7,4 %) i Veneçuela (6,5 %).

Si analitzem el comportament dels darrers anys, veiem com el treball irregular és manté per sobre del 50 % des de fa 6 anys.

11. Valoració de les dades estadístiques de l'assessorament

Les dades recollides a la memòria del CITE de l'any 2017 posen de manifest, com les memòries dels darrers anys, els efectes de la crisi econòmica entre les persones immigrades.

És evident que aquestes dades no es poden extrapolar al conjunt de la població estrangeria que resideix a Catalunya, ja que es tracta de les persones que hem atès des del nostre servei d'assessorament legal a Catalunya. Tanmateix, pel nombre de persones ateses i la distribució territorial de la nostra xarxa d'oficines sí que podem afirmar que s'acosten a aquesta realitat, i si més no, marquen tendències sobre la situació de la immigració a casa nostra, especialment quan es compara una sèrie àmplia de memòries.

1. La crisi econòmica és darrera de les dificultats de mantenir o accedir a la regularitat administrativa

Les dades de la nostra memòria posen de manifest les dificultats de les persones estrangeres ateses a les nostres oficines per mantenir o accedir a la regularitat com a conseqüència de la crisi econòmica, que fa difícil garantir els requisits per renovar les autoritzacions de treball o residència -per manca de cotitzacions a la Seguretat Social, finalització dels subsidis o manca de contracte de treball- amb el efectes que això pot tenir també per al manteniment de la regularitat de les famílies de les persones estrangeres.

És especialment preocupant l'augment de persones en situació irregular i les dificultats d'acollir-se a l'arrelament social. No oblidem que a més de justificar tres anys de residència a l'Estat espanyol, cal un contracte de jornada completa d'un any, a més dels certificats penals i un informe d'inserció.

Amb això es posen de manifest els efectes negatius d'una legislació d'estrangeria pensada més per gestionar un fluxos d'entrada en un moment de creixement econòmic, però incapaç de gestionar correctament una situació de crisi de llarga durada. I cal tenir en compte que la segregació legal, comporta de manera ineludible una segregació laboral, residencial i social.

És per això que des de CCOO de Catalunya es reclama de manera urgent a la Delegació del Govern central que promogui les mesures necessàries per flexibilitzar els procediments d'accés i el manteniment de la regularitat administrativa mentre duri l'actual situació de crisi.

2. Increment de la irregularitat laboral

Les dades de la memòria del CITE també marquen una tendència preocupant d'increment de les persones que no treballen, però també d'increment de les que ho fan de manera irregular. Entenem el treball irregular aquell que fan les persones que no tenen autorització de treball o ho fan només amb una autorització de residència, però també el de les persones que tenen autorització de treball però ho fan sense contracte.

Els augments en l'ocupació en el sector de la construcció i la indústria, que anys enrere eren un sectors, especialment en el cas de la construcció, que ocupaven un gran nombre d'homes estrangers semblen confirmar aquesta recuperació. Tanmateix, les dades constaten també un increment del treball irregular en aquests dos sectors que feia molts anys que no es donava. D'alta banda, les dones segueixen tenint el sector del treball de la llar com a principal nínxol d'ocupació, que veu incrementat el seu pes respecte l'any anterior, però també veu

incrementat el seu pes pel que fa al treball irregular. Aquesta situació s'agreuja per les especificitats del sector, com veurem en el punt següent.

Com hem dit, l'estudi del CERES sobre la situació de la població estrangera a Catalunya del 2016, ja indicava que la recuperació de l'ocupació entre la població estrangera no va afectar la població estrangera fins a l'any 2015 i que aquesta ocupació, en el col·lectiu extracomunitari, és especialment precària atès que augmenta la seva temporalitat i la seva irregularitat laboral. Aquesta tendència es confirma de manera contundent en l'informe del 2017, que es presentarà properament,

És evident que aquest increment de la irregularitat laboral en l'ocupació dels treballadors i les treballadores estrangers extracomunitaris accentua, com hem dit, les seves dificultats en el manteniment de la seva situació de regularitat –o d'accedir-hi en cas de trobar-se sense papers-, però també incrementa les situacions de precarietat i explotació laboral. A això s'hi suma el desconeixement dels drets laborals, i la manera com exercir-los, per part de molts treballadores i treballadores estrangers, cosa que agreuja aquesta situació d'explotació i precarietat.

3. Necessitat de dignificar el treball de la llar i de cura

Com en anys anteriors. la memòria també permet visibilitzar la situació de les treballadores estrangeres treballadores de la llar. Com hem vist, és el principal sector d'ocupació de les persones ateses –el 98 % dones- per la xarxa d'oficines del CITE (40,5 %), però també és el primer sector en treball irregular (45,2 %).

En aquest sentit, és absolutament necessari valorar la feina que fan aquestes treballadores i garantir que aquesta feina és faci amb una estricta regulació dels drets i les condicions de treball d'aquest col·lectiu. Aquesta valoració passa, en primer lloc, per la signatura del conveni 189 de l'OIT (Organització Internacional del Treball), sobre els treballadors i treballadores domèstiques, adoptat en la sessió 100 del juny del 2011 a Ginebra, que va entrar en vigor el 5 de setembre del 2013, té avui la ratificació de 5 estats de la Unió Europea (Alemanya, Bèlgica, Irlanda, Itàlia i Finlàndia), a més de Suïssa. L'Estat espanyol encara no l'ha ratificat.

Cal esmentar que les reformes legals del 2011 i 2012, que van reconèixer el caràcter laboral del treball de la llar, van desaprofitar l'oportunitat d'equiparar les treballadores de la llar a la resta de treballadors i treballadores del Regim General de la Seguretat social. En aquest sentit, la seva inclusió com a Sistema Especial comporta elements clarament discriminatoris, com ara el manteniment del desistiment voluntària, l'exclusió de la Llei de prevenció de riscos laborals, el FOGASA i molt especialment de les prestacions d'atur, entre altres. A això cal

sumar-hi les dificultats per garantir el compliment dels seus drets laborals, atès que el centre de treball coincideix amb el domicili de l'ocupador, cosa que impossibilita l'acció de la Inspecció de Treball.

CCOO fa molt de temps que reivindica unes condicions laborals dignes per a aquest col·lectiu, que continua sent infravalorat i invisible davant la societat, però que és una part important de la força del treball, i aporta una contribució fonamental a l'economia.

Durant l'any 2017, hem participat activament en l'elaboració del document de 68 propostes de dignificació i sensibilització del treball de la llar i les cures, elaborat pel Consell Municipal d'Immigració de Barcelona i aprovat el passat mes de novembre, i també en el grup de treball sobre el treball de la llar de la secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya.

Des del sindicat reclamem –més enllà de la signatura immediata per part de l'Estat espanyol del conveni 189 de l'OIT- l'equiparació dels drets i les condicions laborals d'aquestes treballadores a la resta de treballadors adscrits al Règim General de la Seguretat Social, així com, la millora del sistema d'Inspecció laboral que permeti la consolidació de la legislació vigent i la millora del control del seu compliment.

B) MEMÒRIA DE LES TASQUES DE FORMACIÓ I SENSIBILITZACIÓ DEL CITE A CATALUNYA

Més enllà de les tasques d'assessorament que es realitza des de la xarxa d'oficines del CITE a Catalunya, l'entitat desenvolupa una important tasca de formació i sensibilització en matèries vinculades amb la legislació d'estrangeria, l'acollida, els drets laborals i la sensibilització contra el racisme i la xenofòbia, entre altres.

1. La formació en coneixements laborals: apoderament i millora de l'autonomia personal

L'aprovació, al novembre del 2014, del Reglament de la Llei d'acollida de persones immigrades i retornades a Catalunya obrí la porta al desplegament dels serveis de primera acollida. El reglament desenvolupa els tres grans blocs de formació que es consideren bàsics per tal que les persones nouvingudes a Catalunya incrementin la seva autonomia: la llengua, la formació en coneixements laborals i el coneixement de la societat catalana i el seu marc jurídic.

El mòdul de coneixements laborals, de 15 hores lectives, cerca donar els coneixements bàsics necessaris per garantir una bona inserció laboral. Els àmbits de formació previstos són: normativa bàsica en estrangeria, regim jurídic laboral, drets i deures dels tre4balladors i treballadores, informació sindical i tècniques d'ocupació.

Així, des del CITE s'han realitzat un total de 80 mòduls. D'aquests, 33 han estat complets, és a dir, de 15 hores, i la resta parcials, des de sessions de tres hores a 12,5 hores.

Les demandes han vingut d'ajuntaments d'arreu de Catalunya, però també de consells comarcals: Barcelona (9 mòduls), Cerdanyola del Vallès (4), Terrassa (11), Gavà (1), Igualada (3), Sant Cugat del Vallès (2), Consell Comarcal del Bages (1), Consell Comarcal del Berguedà (1).

També s'han fet mòduls adreçats a treballadores estrangeres de la llar en col·laboració amb el grup Las Líbelulas (1) i Mujeres Pa'lante (1).

2. Coneixements de la societat catalana: promoció de la inserció social

Enguany també es va incorporar a la formació d'acollida la impartició del mòdul C de coneixements de la societat catalana, previst també en el marc de la Llei d'acollida de persones immigrades i retornades. Això ens ha permès oferir un paquet integral de formació d'acollida als ajuntaments i altres institucions, que redunda en una millor eficàcia i aprofitament dels continguts dels mòduls.

Enguany s'han realitzat un total de 37 mòduls, dels quals sis han estat de 15 hores i la resta parcials.

Les demandes han vinguts d'ajuntaments d'arreu de Catalunya, però també de consells comarcals: Santa Coloma de Gramenet (3 mòduls), Igualada (4), Sant Cugat del Vallès (1), Manlleu (2), Hospitalet de Llobregat (2), Consell Comarcal del Berguedà (1).

També es va fer un mòdul amb l'associació Mujeres Pa'lante i tres més amb Barcelona activa, en el marc d'actuació de l'Ajuntament de Barcelona sobre els venedors ambulants.

3. Formació sobre la legislació d'estrangeria, la nacionalitat i altres temàtiques

D'altra banda, s'han realitzat 26 sessions formatives arreu de Catalunya sobre temes vinculats amb la legislació d'estrangeria, la nacionalitat, la mobilitat internacional de treballadors o la violència de gènere.

Aquestes sessions estaven adreçades tant a persones estrangeres com a tècnics municipals o públic en general

4. Valoració de les activitats formatives

La nostra valoració de les activitats formatives i de sensibilització és molt positiva, especialment pel que fa als mòduls B i C de la Llei d'acollida de persones immigrades i retornades a Catalunya i reiterem la nostra ferma voluntat de potenciar la realització d'aquesta formació, en tant que són un molt eficaç instrument de promoció de l'autonomia personal i d'apoderament de les persones immigrades, que redunda directament en la seva integració laboral i social.

ANNEX: IMATGES DELS CURSOS I ALTRES ACTIVITATS

Visita a Barcelona del grup de coneixements de la societat catalana de Mujeres Pa'lante

Lliurament de certificats del curs de mòdul C a Mujeres Pa'lante

Curs de mòdul B de coneixements laborals a l'Hospitalet de Llobregat

Lliurament del Carnet Solidari de CCOO de Catalunya a Las Libélulas pel seu treball de dignificació del treball de la llar

Participació a la trobada BCN Ciutat Diversa sobre la formació adreçada ales treballadores de la llar

Acte de dignificació del treball de la llar amb motiu de la celebració del Dia Internacional de les Persones Migrades a Barcelona